

LÄRARHANDLEDNING

Åk 7–9

FRU HAMSTERLUND OCH SOCKERKAKAN

Hur påverkade andra världskriget svenska hushåll?

1940-tal, Sverige

Ogräs, som cikoria och maskros, drygade ut kaffet och nya recept med märkliga ingredienser på ekorre och räv blev populära. Och vem var Fru Hamsterlund som alla var så arga på? I den här lektionen får du fundera över på hur ett krig, bortom Sveriges gränser, påverkade de svenska hushållens ekonomi.

En lektion från

LÄRARHANDLEDNING

KOPPLING TILL SKOLANS KURSPLAN

Historia

Imperialism och världskrig, cirka 1850–1950

- De båda världskrigen, deras orsaker och konsekvenser

Samhällskunskap

Samhällsresurser och fördelning

- Orsaker till förändringar i samhällsekonomin och vilka effekter de kan få. - Länders och regioners beroende av varandra i en globaliserad ekonomi.

Hem och konsumentkunskap

Mat och matlagning

- Matlagning för olika behov och sammanhang.
- Val av livsmedel och metoder för matlagning, däribland bakning. Att planera, organisera och utvärdera arbetet.
- Skapande av egna måltider, till exempel utifrån säsong och rester.
- Instruktioner och recept. Hur de kan läsas och följas samt begrepp för matlagning.

OM LEKTIONEN

Den här lektionen handlar om hur yttre faktorer, såsom exempelvis ett krig, kan påverka de enskilda hushållens ekonomiska förutsättningar. Lektionen tar avstamp under andra världskrigets krigsår, men är lika aktuell idag. Genom olika typer av övningar får eleverna:

- En förståelse för de olika privatekonomiska konsekvenser ett krig kan medföra.
- Hushålla med de resurser som finns tillgängliga.
- En förståelse för hur olika länders ekonomier är beroende av och påverkar varandra.
- En inblick i vikten av balans i en samhällsekonomi och likaså olika typer av åtgärder.

Övning 1, baka en sockerkaka

Om förutsättningarna finns, ge eleverna i uppgift att baka en kaka utifrån ett krigstidsrecept på hem och konsumentlektionen. Antalet ingredienser är begränsade eftersom krigstid ger konsekvenser såsom importstopp och begränsad åtgång till vissa varor. Syftet med övningen är att eleverna, utifrån given situation, lär sig hushålla med befintliga resurser och ger en djupare förståelse för hur krig och orostider tydligt påverkar enskilda hushåll.

Om tillgången på socker är begränsad, vad kan vi söta med i stället? Om spannmål och ägg är hårt ransonerat, vilka substitut finns? Använd det sockerkakrecept som finns i lektionen. I receptet finns inga ägg och vetemjöl kan till viss del ersättas av potatis. Likaså är mängden matfett begränsad. I receptet finns ingen ugnstemperatur eller tid angiven men vi rekommenderar en temperatur på 175 grader i cirka 45 minuter.

En lektion från

LÄRARHANDLEDNING

Övning 2, inflation

Syftet med övningen är att förklara en kedjereaktion. Det vill säga hur ett importstopp leder till prisökningar, samt vilka åtgärder staten tar till för att försöka skapa en balans i ekonomin. Genom Fru Hamsterlund och citatet av Per Albin Hansson syftar vi även till att visa på den roll rättvisan och den kollektiva lojala samhörigheten spelar i oro och krigstider.

Dela in eleverna i mindre grupper och låt dem diskutera följande punkter. Avsluta med diskussion i helklass.

- Ransoneringskortet var lika viktiga som pengar under andra världskriget. Utan ransoneringskort fick du inte lov att handla även om du hade pengar. Varför tror du att det var så viktigt med rättvisa?
- Var det rätt av staten att införa ett pristak på bristvaror?
- Kanske har du märkt att maten blivit dyrare under 2022? Det beror på att inflationen är uppe på den högsta nivån sedan 30 år tillbaka i tiden. Vad tror du att det kan bero på och vilka konsekvenser tror du att den höga inflationen kan få för dig och människorna i Sverige idag?

FÖRDJUPNING

Syftet är att på ett begripligt sätt förklara kedjereaktionen: krig/orostider innebär importstopp, brist på vissa varor, vilket resulterar i hög efterfrågan som i sin tur leder till prisökningar. Staten försöker skapa balans i ekonomin genom bland annat prisregleringar och ransoneringskort. Pristaket var ett sätt att försöka undvika allvarliga prisstegringar på en eller flera olika varor.

Ransoneringskortet var ett sätt för staten att skapa rättvisa genom att se till att inte enskilda individer köpte på sig en alltför stor mängd av en och samma vara. Tydliga system var viktigt för en rättvis att fördelning av de varor som fanns att tillgå. Per Albins kampanj med Fru Hamsterlund var också ett sätt att ingjuta moral och solidaritet hos folket. Dessutom ville man vara mer förberedd på eventuella efterföljande kristider än vad man hade varit under första världskriget. Finns det överhängande risk för brist på förnödenheter av vikt för folkförsörjningen och totalförsvaret så behöver staten vidta olika åtgärder för att på bästa sätt skydda samhället. Ransoneringsystemet var en sådan typ av åtgärd, liksom pristaket.

Dagens höga inflation (hösten 2022) har flera olika orsaker och det är svårt att ge några exakta svar. Några faktorer som kan nämnas är Rysslands invasion av Ukraina, pandemirelaterade restriktioner och att pandemin har förändrat vårt sätt att leva och arbeta vilket innebär att vi efterfrågar andra varor och tjänster än innan pandemin. Efterfrågan ökar snabbare än utbudet vilket skapar obalans i ekonomin. Även energipriserna har ökat vilket bland annat beror på klimatmässiga förändringar såsom torka och stillastående vindkraftverk, liksom sämre skördar.

En lektion från

